

УДК 347.412.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.33>

ОБОВ'ЯЗКИ КОНФІДЕНЦІАЛА ЗА ДОГОВОРОМ ПРО НЕРОЗГОЛОШЕННЯ

Огоновський О.Р.,
*аспірант кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
Львівського національного університету імені Івана Франка*
ORCID: 0000-0003-1007-9608
e-mail: oleg.ogonovskyi@gmail.com

Огоновський О.Р. Обов'язки конфіденціала за договором про нерозголошення.

Установлено, що дослідження кола обов'язків сторони, яка отримує доступ до інформації за договором про нерозголошення, всебічно сприяє ефективному виконанню умов такої угоди. Проаналізовано правовий статус отримуючої сторони в аспекті її договірних зобов'язань. Визначено, що прийняття Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» в цілому сприятиме поширенню практики застосування договору про нерозголошення й за межами правового режиму Дія Сіті. Установлено, що забезпечення режиму конфіденційності інформації, переданої в рамках договору про нерозголошення, є головним обов'язком конфіденціала. Визначено, що збереження відомостей у режимі конфіденційності допускається як шляхом вчинення активних дій, так і пасивної бездіяльності. Зроблено висновок про те, обов'язки з охорони інформації мають зберігатися за отримуючою стороною навіть після припинення дії договору про нерозголошення. Визначено, що конфіденціал зобов'язаний не розголошувати конфіденційну інформацію без попередньої письмової згоди на це від іншої сторони угоди. Проаналізовано процедуру взаємодії сторін договору про нерозголошення в разі отримання конфіденціалом запитів уповноважених органів чи інституцій на розкриття конфіденційних відомостей. Доведено, що важливим є обов'язок отримуючої сторони інформувати конфідента про випадки втрати чи розкриття інформації всупереч умовам договору про нерозголошення. Установлено, що доведення до відома конфідента обставин втрати чи розголошення інформації значно сприяє мінімізації потенційних ризиків для розкриваючої сторони договору про нерозголошення. Визначено, що конфіденціал повинен безумовно видаляти інформацію, що охороняється умовами договору, або матеріальні носії такої інформації в разі припинення дії договору про нерозголошення чи у випадку отримання відповідної вимоги від конфідента. Проаналізовано зобов'язання конфіденціала використовувати передану йому інформацію виключно з метою, яка встановлена відповідним договором про нерозголошення. Доведено, що зобов'язання нести відповідальність за порушення умов угоди є важливим засобом забезпечення інтересів розкриваючої сторони договору про нерозголошення.

Ключові слова: договір про нерозголошення, конфідент, конфіденціал, конфіденційна інформація, NDA.

Ohonovskyi O. Obligations of the Confidential Agent under Non-disclosure Agreement.

It is established that analysis of obligations the party receiving access to the information under Non-disclosure Agreement comprehensively contributes to the effective fulfillment of terms of such deal. It is analyzed legal status of the receiving party in respect of its contractual obligations. It is determined that the adoption of the Law of Ukraine "On Stimulating Development of Digital Economy in Ukraine" will generally facilitate the spread of the practice of NDA applying even outside the legal regime of Diia City. It is established that ensuring of confidentiality of information transferred under Non-disclosure Agreement is the main duty of the Confidential Agent. It is determined that it's possible to keep information confidential both by means of active actions and passive inaction. It is concluded that the obligations to protect information should be kept by the receiving party even after the termination

of NDA. It is determined that the Confidant shall not disclose confidential information without prior written consent of the other party of the Agreement. It is analyzed the procedure of interaction between the parties of NDA in case of receipt by the Confidential Agent of requests from authorities or institutions for disclosure of confidential information. It is established that it is important for the receiving party to inform the Confidant about cases of loss or disclosure of information contrary to the terms of Non-disclosure Agreement. It is proved that informing the Confidant about circumstances of loss or disclosure of information significantly contributes to minimization of potential risks for the disclosing party of NDA. It is determined that the Confidant shall unconditionally delete the information protected by Agreement as well as material carriers of such information in the event of termination of NDA or in case of a request from the Confidant. It is analyzed obligation of a Confidant to use transferred information exclusively for the purpose established by the relevant Non-disclosure Agreement. It is proved that the obligation to be liable for breach of Agreement is an important way of ensuring of interests of the disclosing party of Non-disclosure Agreement.

Key words: Non-disclosure Agreement, the Confidential Agent, the Confidant, Confidential Information, NDA.

Постановка проблеми. Станом на сьогодні інформація, як нематеріальний об'єкт цивільного права, виділяється своєю значущістю у межах цивільного обороту. Важко уявити правовідносини, які б не стосувались процесу отримання чи передання певних відомостей. Водночас, деякі типи інформації можуть мати надзвичайну цінність для її володільця або ж розпорядника. Зазвичай, це стосується конфіденційної інформації чи комерційної таємниці.

З огляду не це, особливої актуальності набуває проблема вивчення різноманітних організаційних, технічних, криптографічних та інших методів захисту інформації. Не останню роль в цьому переліку відіграють і правові способи охорони відомостей конфіденційного характеру. Серед таких особливо виділяється договір про нерозголошення (або ж «Non-disclosure Agreement» чи «NDA»).

Такий договір, незважаючи на його широке й повсюдне використання у правозастосовчій практиці, утім, часто залишається поза увагою як парламентарів, так і науковців. Чинне цивільне законодавство донедавна взагалі не містило жодної згадки про такий договір. У зв'язку з цим не проводились і будь-які дослідження правового статусу сторін такого договору, особливо в розрізі їх прав чи обов'язків.

Водночас, дослідження кола зобов'язань, якими наділена сторона, що отримує доступ до інформації конфіденційного характеру за договором про нерозголошення (або ж конфіденціал), може допомогти в розумінні суті та правової природи вказаного договору. Визначення основних обов'язків конфіденціала за NDA, крім цього, також є важливим з точки зору необхідності формування стабільної уніфікованої практики застосування вказаного типу договорів на основі принципу правової визначеності.

Відтак, ураховуючи вищенаведене, нерозвиненість законодавства та відсутність наукового інтересу до вивчення питань, пов'язаних із застосуванням договорів про нерозголошення, зумовлюють необхідність проведення комплексного аналізу такого договору крізь призму вивчення основних зобов'язань сторони-реципієнта інформації конфіденційного характеру.

Стан дослідження. Питання захисту комерційної таємниці та конфіденційної інформації на договірному рівні неодноразово були предметом дослідження широкого кола науковців, з-поміж яких можна назвати, наприклад, А.О. Кодинця [1], Ю.В. Носіка [2; 3], О.С. Яворську [4], А.Л. Святошнюк [5], Є.В. Осуховську [6], О.В. Кохановську [7], Г.О. Слядневу [8] та інших. Водночас, наявні дослідження не стосувались вивчення обов'язків сторони, яка отримує доступ до конфіденційної інформації за договором про нерозголошення, що має наслідком підвищену актуальність даної роботи.

Ціллю статті є визначення кола обов'язків конфіденціала (сторони, яка отримує доступ до конфіденційної інформації) у рамках договору про нерозголошення.

Завданням статті є всебічний аналіз правової природи та особливостей зобов'язань, які виникають у конфіденціала за договором про нерозголошення відповідно до чинного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Ефективне виконання будь-якого цивільно-правового договору прямо залежить як від дійсного бажання сторін забезпечити реалізацію досягнутих домовлено-

стей на практиці, так і від якості викладення норм відповідного договору. Втілення мети договірних відносин неможливе без досягнення консенсусу по обох вищенаведених питаннях. При цьому, доволі часто саме приписи угоди є тим чинником, який в першу чергу окреслює траєкторію руху сторін у рамках побудови партнерських відносин. Особливо це простежується в аспекті дослідження комплексу прав та обов'язків сторін договору.

Не є виключенням і договір про нерозголошення (або ж «Non-disclosure Agreement» чи «NDA»), який ще донедавна вважався «непоіменованим» і для укладення якого, як стверджують О.О. Палачова та О.М. Будяченко, суттєву роль відіграє намір сторін укласти такий договір і добросовісно ставитись до цього [9, с. 265]. Фактично, законодавство України не знало такого типу договору, відчутно відстаючи від реалій правозастосування. Як стверджує Є.В. Осуховська, зумовлено це було тим, що такий договір був продуктом англосаксонської системи права [6, с. 270], з якої надалі набув значного поширення у континентальній Європі та Україні зокрема. Цьому також значно сприяла розбудова галузі інформаційних технологій протягом останніх років. Наразі неможливо знайти компанію з технологічної сфери, яка би не використовувала такий правовий механізм захисту інформації конфіденційного характеру, як NDA.

Позаяк чинному Цивільному кодексу України [10] нічого не відомо про договір про нерозголошення, ситуація дещо змінилася з моменту прийняття Верховною Радою України Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [11]. Даний нормативний акт уперше на рівні закону містив згадку про договір про нерозголошення. Так, відповідно до положень ст. 26 даного Закону, за договором про нерозголошення фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати комерційну таємницю та/або іншу конфіденційну інформацію резидента Дія Сіті або стосовно резидента Дія Сіті.

Тож відтепер резиденти правового режиму Дія Сіті для ІТ-компаній та технологічних стартапів отримали чудову можливість використовувати зрозумілі та прозорі інструменти для захисту власної конфіденційності при взаємовідносинах із своїми працівниками, гіг-спеціалістами чи незалежними підрядниками. Це, у свою чергу, сприяє реалізації принципу правової визначеності, за якого учасникам цивільного обороту гарантується ефективна дія більш широкої засади – принципу верховенства права.

Одним із способів зрозуміти, як саме в рамках договору про нерозголошення можна забезпечити максимально ефективний захист прав для розкриваючої сторони (яка, говорячи об'єктивно, є більш вразливою стороною угоди) є дослідження кола обов'язків іншої сторони договору – конфіденціала. Правовий аналіз відповідних зобов'язань надає можливість чіткіше усвідомити правову природу NDA.

Водночас, не слід забувати, що, зазвичай, такий договір є односторонньо зобов'язуючим документом. Виходячи із специфіки та особливостей предмета правової охорони (а таким є інформація конфіденційного характеру), вся суть договору доволі часто зводиться до того, що обов'язками наділяється тільки одна сторона договору – конфіденціал. Саме останній має гарантувати забезпечення схоронності отриманої від іншої сторони договору конфіденційної інформації. Як наслідок, сторона, що володіє чи розпоряджається інформацією відповідного змісту наділяється тільки правами, а отримуюча сторона – певним колом зобов'язань. Як зазначає А.О. Кодинець, обов'язків конфідент за договором може й не мати [1, с. 74].

При цьому, такий принцип взаємодії не є єдино можливим чи безспірно коректним. Сторони керуються широкою автономією при укладенні договору про нерозголошення та можуть на власний розсуд передбачити інший розподіл прав та обов'язків у рамках такого договору.

Отож, як впливає із правової природи NDA, головним обов'язком сторони-реципієнта інформації за договором про нерозголошення є **забезпечення конфіденційності отриманих відомостей**. Таке зобов'язання є стрижневим елементом усієї сукупності правовідносин, які виникають між конфідентом і конфіденціалом. Що цікаво, вказаний обов'язок сторони, що розкриває інформацію, доцільно розглядати у двох аспектах.

Так, з одного боку, для забезпечення виконання обов'язку із збереження конфіденційності слід вчиняти комплекс активних заходів протягом усього строку дії договору. Усі такі заходи повинні бути об'єднані однією метою, якою якраз і є конфіденційність отриманих від іншої сторони договору відомостей.

З іншої сторони, особливістю NDA є те, що для досягнення мети договору не обов'язково мають вчинятися будь-які дії активного характеру. Фактично, за даною договірною моделі, мова йде

про негативне зобов'язання. Тобто, конфіденціал не повинен, по суті, робити нічого для виконання договору. Його завданням виступає лише пасивна поведінка з метою недопущення витoku чи розголошення даних про конфідента. У загальному йдеться про пасивний обов'язок конфіденціала утримуватися від вчинення дій, спрямованих на надання чи передання прав на інформацію іншим особам [1, с. 74]. Зазвичай, така ситуація опосередковується шляхом використання безпосередньо у тексті договору термінологічних конструкцій на кшталт «зобов'язується не поширювати» («не передавати», «не розголошувати», «не повідомляти», «не розкривати» тощо). Водночас, слід розуміти, що недоліком таких формулювань є недостатній рівень захищеності інформації та розмивання змісту договірних обов'язків конфіденціала.

Відтак, вважаємо більш доцільним встановлення свого роду змішаної форми викладу відповідних зобов'язуючих норм договору про нерозголошення – поєднання активних дій та пасивної бездіяльності. Як наслідок, сторона, що розкриває відомості, буде мати достатні гарантії того, що інша сторона договору вживатиме необхідних заходів для дотримання режиму конфіденційності, одночасно маючи й «негативний» обов'язок не вчиняти активних дій, які можуть призвести до втрати інформації.

Усі інші обов'язки конфіденціала є похідними із основного зобов'язання, про яке йшлося вище. Вони покликані уточнити, деталізувати, процедурні аспекти досягнення мети відносин сторін договору про нерозголошення. Відтак, вони не є обов'язковими елементами NDA – договір може існувати й без закріплення таких обов'язків у тексті. Водночас, як показує практика, сторони зазвичай проявляють гнучкість підходу до формалізації договірних зобов'язань та намагаються передбачити в договорі різні варіанти розвитку подій.

Усе це прямо впливає на повсюдне, на даний момент, закріплення в угодах про нерозголошення наступних другорядних зобов'язань сторони, що отримує доступ до інформації:

1. Виконувати обов'язок з нерозголошення навіть після закінчення строку дії договору. За загальним правилом, сторони виконують свої зобов'язання протягом строку дії угоди. Проте, оскільки предметом договору про нерозголошення є нематеріальний актив – інформація, то існує ймовірність її втрати, розголошення чи протиправного використання навіть після припинення дії відповідного NDA. Наслідком таких діянь можуть стати значні економічні чи репутаційні втрати (збитки) для сторони-володільця інформації.

Відповідно, питання поширення правової охорони захищеної інформації поза темпоральними рамками чинності угоди про нерозголошення залишається вкрай актуальним. Такий варіант співпраці не суперечить закону та є досить усталеним у сучасній практиці правозастосування. Фактично, сторони договору про нерозголошення отримують гарантії нерозповсюдження конфіденційних відомостей і після припинення дії самого договору. Схожої думки дотримується й А.Л. Святошнюк [5, с. 121-122].

2. Не розкривати умови договору про нерозголошення третім сторонам. Те ж саме може стосуватися й нерозголошення самого факту укладення договору. Зобов'язання конфіденціала не інформувати нікого іншого про факти чи умови, на яких було укладено договір про нерозголошення, має на меті забезпечити відносини сторін від потенційного втручання в них з боку третіх осіб.

Особливо це стосується конкурентів розкриваючої сторони, що можуть бути зацікавлені не лише в отриманні певних відомостей конфіденційного характеру про її діяльність (наприклад, в цілях отримання неправомірної конкурентної переваги на ринку певних товарів чи послуг з урахуванням секретів їх виробництва конфідентом), а й у вивченні питань, як саме такі відомості охороняються у межах NDA, та як, зокрема, обійти відповідні системи захисту.

Відтак, очевидним обов'язком конфіденціала має виступати збереження в таємниці не тільки відомостей, що охороняються умовами NDA, а й змісту укладеного договору про нерозголошення.

3. Отримувати попередню письмову (чи електронну) згоду конфідента на розголошення інформації, яка охороняється умовами NDA. Так чи інакше, як чинне законодавство України, так і фактичні зовнішні обставини можуть змусити сторону, яка надала доступ до конфіденційної інформації, розглянути питання про необхідність її подальшого розкриття третім особам на запит конфіденціала. Відповідно, останній, як зобов'язана сторона за договором, не уповноважений самостійно приймати будь-яке рішення, пов'язане із порушенням режиму секретності відповідних відомостей.

Відтак, отримуюча сторона повинна мати чітке уявлення, за яких обставин та в який спосіб можна розповсюдити інформацію, що є предметом договору про нерозголошення. З огляду на підвищену цінність переданої інформації, доцільним видається викладення в тексті NDA зрозумілої та чіткої процедури доступу третіх сторін до даних конфіденційного характеру. Проте, в будь-якій ситуації, на конфіденціала покладається обов'язок забезпечити схоронність інформації до моменту отримання дозволу на розголошення від іншої сторони договору.

4. Інформувати конфідента про отримані від державних органів, органів місцевого самоврядування, правоохоронних чи інших органів або установ запити на розкриття конфіденційної інформації. Таке зобов'язання конфіденціала випливає із попереднього, оскільки, за певних умов, розголошення відповідних відомостей може вимагатись певною інституцією за прямою вказівкою закону (наприклад, коли йде мова про кримінальне провадження).

Зазвичай, вказане зобов'язання сторони-реципієнта, формалізується шляхом закріплення в тексті договору про нерозголошення вказівок на обов'язковість: інформування іншої сторони NDA про отриманий запит від уповноваженого органу чи установи; забезпечення копії відповідного запиту; утримання від надання відповіді допоки не буде отримано письмову згоду конфідента на це; надання на адресу розкриваючої сторони договору про нерозголошення копії надісланої відповіді на запит.

5. Доводити до відома конфідента обставини, які зумовили розкриття чи втрату відомостей, що є предметом договору про нерозголошення. Відповідно до усталених правил, поширення конфіденційної інформації можливе за наявності письмової згоди на те від її володільця. Водночас, можливі ситуації, за яких відбудеться порушення умов NDA, а інформація стане відомою третім особам. Вони, у свою чергу, можуть використати її у власних інтересах, що потенційно може завдати значної шкоди конфіденту.

Відповідно, з метою зведення до мінімуму ризиків заподіяння збитків, до обов'язків конфіденціала входить оперативне інформування (найкраще – у письмовому чи електронному вигляді) іншої сторони договору про виявлені факти розголошення інформації конфіденційного характеру. Надалі ж, отримуюча сторона повинна керуватися вказівками розкриваючої сторони щодо усунення негативних наслідків такого розкриття.

Варто також зауважити, що аналізований обов'язок притаманний конфіденціалу як у разі заподіяння збитків з умислу (наприклад, свідомо передача ноу-хау розкриваючої сторони її конкуренту), так і з необережності (зокрема, в разі випадкової втрати папки із документами, що містять гриф «СЕКРЕТНО» чи «КОНФІДЕНЦІЙНО»).

6. Видаляти конфіденційну інформацію після припинення дії NDA чи на вимогу конфідента. У разі розірвання чи припинення дії договору про нерозголошення конфідент буде об'єктивно зацікавлений у тому, аби інформація, що була предметом угоди, не стала відомою іншим особам. Як наслідок, зобов'язанням конфіденціала стає забезпечення видалення інформації – при цьому, мова може йти як про фізичні, так і цифрові засоби її зберігання.

Тобто, у залежності від того, в який спосіб були передані відомості конфіденційного характеру, сторона-реципієнт NDA може бути змушена: видалити інформацію з власних цифрових носіїв зберігання інформації; припинити доступ до хмарних середовищ її зберігання; знищити чи передати конфіденту фізичні носії (пристрої) інформації, у тому числі, документи; надати розкриваючій стороні докази (чи в разі неможливості) заповнення належного виконання відповідного обов'язку тощо.

7. Застосовувати відомості, які були передані в рамках договору про нерозголошення, лише з тією метою, яка закріплена в NDA. Враховуючи, що договором охороняється інформація, зміст якої є чутливим для конфідента, конфіденціал повинен використовувати такі дані виключно в межах та у спосіб, передбачені положеннями підписаного договору про нерозголошення.

Мета використання конфіденційної інформації, при цьому, має повною мірою відображати як баланс правової природи даних та особливостей, що зумовлюють цінність відповідних відомостей, так і віддзеркалювати інтереси конфідента. Очевидно, що суворо має заборонятись використання інформації в комерційних чи антиконкурентних цілях, а також у власних інтересах, не пов'язаних з досягненням мети відповідного договору.

8. Нести відповідальність за невиконання умов договору про нерозголошення. Такий обов'язок не є специфічним чи характерним виключно для NDA. Більше того, він настає навіть тоді, коли безпосередньо не закріплений в ньому. Це випливає із загальних засад цивільного за-

конодавства України, які гарантують кожному, хто зазнав збитків, можливість претендувати на отримання відшкодування в тій чи іншій формі.

Враховуючи те, що конфідент завжди буде менш захищеною стороною договору, обсяг відповідальності конфіденціала буде прямо пропорційним – тобто, він буде збільшуватися одночасно із зростанням кількості чи цінності переданої в рамках договору про нерозголошення інформації.

На практиці, учасники цивільного обороту є вільними у виборі способів та методів договірного закріплення відповідальності конфіденціала за порушення умов договору. Найчастіше відповідальність настає або у вигляді зобов'язання із відшкодування документально підтверджених збитків, або ж у формі фіксованого штрафу.

Висновки. Зважаючи на те, що правове регулювання договору про нерозголошення за українським законодавством залишається все ще недостатнім, важливу роль у даному питанні слід відвести практиці застосування NDA у відносинах сторін, які опосередковують передачу інформації конфіденційного характеру. З огляду на це, особливо важливими виступають всебічні дослідження питань, пов'язаних із укладенням чи виконанням умов такого договору. Зокрема, це стосується вивчення типових обов'язків отримуючої сторони (конфіденціала), крізь призму яких визначається специфіка правового статусу цієї сторони договору про нерозголошення.

У статті встановлено, що основоположним зобов'язанням конфіденціала виступає збереження у конфіденційності інформації, отриманої в рамках NDA. Воно забезпечується шляхом вжиття ряду заходів організаційного, технічного, криптографічного та правового характеру. Проте, слід розуміти, що для досягнення кінцевої мети договору, зобов'язання конфіденціала, як сторони, більш відповідальної за виконання угоди, мають бути деталізовані та докладно описані в тексті договору. Як наслідок, в статті у стислому вигляді проаналізовано процедури виконання таких зобов'язань отримуючої сторони, як: збереження у конфіденційності відповідної інформації після припинення дії договору; отримання попередньої згоди конфідента на розголошення відомостей; шляхи реагування на отримані запити від уповноважених державних чи інших органів; інформування іншої сторони договору про втрату чи розкриття інформації конфіденційного характеру; використання отриманих відомостей виключно в цілях, визначених умовами договору про нерозголошення; знищення інформації чи її матеріальних носіїв на вимогу розкриваючої сторони тощо.

Належне виконання зазначених вище обов'язків конфіденціалом сприятиме як ефективному забезпеченню інтересів конфідента, так і формуванню високого рівня взаємної довіри для підтримання подальших партнерських відносин між сторонами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодинець А.О. Договір про конфіденційність: істотні умови та особливості регулювання. Право і суспільство. № 2/2018. С. 72–77. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_1/14.pdf.
2. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні: монографія. Київ: КНТ, 2007.
3. Носік Ю.В. Юридична природа прав на комерційну таємницю в Україні. Право України. 2006. № 3. С. 36–39.
4. Інтелектуальне право України / за заг. ред. проф. О.С. Яворської Тернопіль: підручники і посібники, 2016. 608 с.
5. Святошнюк А.Л. Правова природа договору про нерозголошення конфіденційної інформації (non-disclosure agreement). <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/29664/1/121-122.pdf>.
6. Осуховська Є.В. Впровадження договору про нерозголошення конфіденційної інформації у новий цивільний кодекс України. Шерешевські читання: Проблеми цивілістики в умовах пандемії та ІТ: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 10 грудня 2021 р.) / МОН України, НУ «ОЮА»; за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2021.– С. 270–273.
7. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2006. 463 с.
8. Пацалова О.О., Будяченко О.М. Щодо непоіменованих договорів в цивільному праві. Проблемні питання правоохоронної та правозахисної діяльності в контексті євроінтеграційних тенденцій: матеріали міжнародної курсантсько-студентської наук.-практ. конф., (м. Одеса, 05 квітня 2019 р.) / редкол. В.П. Маковій, та ін. Одеса: ОДУВС, 2019. С. 263–265.

9. Сляднева Г.О. Правове регулювання передачі комерційної таємниці в договірних відносинах. Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права: Часопис Хмельницького університету управління та права. Хмельницький, 2005. Вип. 3. С. 165–170.
10. Цивільний кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Голос України. 2003. № 45. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
11. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. Голос України. 2021 № 153. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.